

Politisk kronik 2. halvår 2007

**Lars Bille, institutleder, Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet**

I begyndelsen af juli tog statsminister Anders Fogh Rasmussen sædvanen tro på sommerferie i Frankrig, og offentlighed, skulle ikke regne med at høre mere fra ham den næste månedstid. Sådan havde det været de foregående år, og således forventedes det også at blive dette år. Det forhindrede dog ikke nogle af de politiske kommentatorer i at mene, at statsministeren nok ville bruge en del af tiden – ferie eller ikke ferie – til at forberede et efterårsvalg. Valgrygterne var sat i omløb.

De fik næring af, at med trepartsforhandlingernes milliarder af kroner og yderligere milliarder i aftalerne med kommunerne og regionerne for 2008 havde regeringen lettet markant på låget til statskassen og dermed forsøgt at tage brodden af den socialdemokratiske velfærdskampagne mod regeringen. Det flugtede heller ikke perfekt med Socialdemokraternes parlamentariske arbejde, at fagbevægelsen indgik en så stor aftale med regeringen uden om partiet. Varslingen af, at kvalitetsreformen ville blive præsenteret efter ferien, pegede i samme retning. Desuden blev det også fremført, at det ville være en fordel for regeringen med et valg inden overenskomstforhandlingerne i foråret 2008, for handlinger som på baggrund af de forventninger om høje lønstigninger, som en række offentlige personalegrupper havde, kunne

blive vanskelige og derfor godt kunne ende med et regeringsindgreb. Endelig blev det også fremført, at det kunne være en fordel for regeringen med et tidligt efterårsvalg, så den kunne udnytte det opbrud i vælgerkorpset meningsmålingerne viste efter Ny Alliances dannelse i form af andre flertalskombinationer i Folketinget end den vante, eller modsat, inden opbruddet cementerede sig, og det nye parti fik opbygget en organisation og fik et mere sikkert fodfæste i dansk politik.

De udspil, partierne kom med, var præget af deres forventning om et snarligt valg. Dansk Folkeparti foreslog på sommergruppemødet den 2. august, at Folketinget afsatte en ekstraordinær sum på fem milliarder kroner over de næste fire til fem år for at give især de lavtlønnede social- og sundhedsansatte mere i løn. Partiet var ikke – som regeringspartierne – bekymrede for, at det ville underminere den danske model, hvor det principielt er arbejdsmarkedets parter selv, der uden statslig indblanding forhandler overenskomsterne om løn og arbejdsvilkår. Dansk Folkeparti ville blot stille yderligere midler til rådighed for parterne, som de så selv skulle fordele, men dog med den betingelse, at de primært skulle gå til de lavestlønnede. Dele af fagbevægelsen var positive over for forslaget.

Den 15. august fremlagde Det Radikale Venstre på sommergruppemødet, hvad det kaldte en grøn skattereform. Den indebar, at skatten på arbejdsindkomster skulle nedsættes med 65 milliarder kroner ved at fjerne bund- og mellemskatten, firedoble beskæftigelsesfradraget og øge personfradraget med 9.000 kr samt øge grænsen for topskat til 425.000 kr. Til at finansiere dette skulle boligskatterne og de grønne afgifter hæves, skattestoppet ophæves og diverse punktafgifter stige i takt med løn- og prisudviklingen. Hensigten var at skabe et enklere skattesystem, hvor ingen kom til samlet set at betale mere i skat end hidtil, men at danskerne skulle betale mindre i skat på arbejde og mere i grønne afgifter og boligskat. Den radikale leder Margrethe Vestager ledsagede fremlæggelsen med en opfordring til statsministeren om at indlede forhandlinger om et bredt skatteforlig i stedet for at vente på at Dansk Folkeparti, Venstre og De Konservative fik lavet et »mere eller mindre gustent kompromis«. Hun varslede også, at partiet kunne komme i den situation, at det ikke på forhånd kunne pege på nogen bestemt statsministerkandidat, og at hun ikke selv gik efter posten. Den jelledske strategi var ikke længere gældende.

Den 16. august fremlagde Socialdemokraterne et velfærdsudspil til en omfattende reform af velfærdssamfundet. Et par dage forinden havde partiet foreslået, dels at der blev nedsat en lønkommission, dels at der blev afsat fem milliarder kroner ekstra, når de offentligt ansattes fagforeninger og arbejdsgivere skulle forhandle nye overenskomster. I modsætning til Dansk Folkepartis forslag ønskede Socialdemokraterne ikke på forhånd at øremærke beløbet til de lavest lønnede grupper, men at overlade det helt og holdent til forhandlerne at fordele midlerne.

Velfærdsudspillet indeholdt 29 konkrete velfærdsrettigheder for borgerne inden for fem centrale områder: Daginstitutioner, folkeskoler, sundhedsområdet, ældreområdet og de

socialt udsatte. Der var eksempelvis tale om maksimalt tre børn pr. voksen i vuggestuerne, seks børn pr. voksen i børnehaverne og tre børn pr. voksen i dagplejen, maksimalt 24 elever i klasserne i folkeskolen, ret til omgående udredning og behandling af livstruende sygdomme som for eksempel kræft, ret til enestue for døende, ret til en daglig tur i frisk luft og til et bad om dagen for plejekrævende ældre, reel behandlingsgaranti for stofmisbrugere og ret til relevante boligtilbud til hjemløse. Desuden skulle der oprettes en hotline til en serviceombudsmand i alle kommuner, som skulle tage imod klager fra borgerne og sørge for, at velfærdsrettighederne blev overholdt. Partiet erkendte, at det var en ambitiøs plan, der ikke kunne gennemføres i løbet af en enkelt valgperiode.

Partiformand Helle Thorning-Schmidt sagde ved præsentationen, at forslagene var dyre, men ville man have velfærdsstaten op i et andet gear, så var det realistisk og ærligt at sige, at det kostede mange penge. Derfor var det stadig partiets linje, at der ikke skulle gives skattelettelser, men i stedet investeres i velfærdsforbedringer. Hvor dyrt forslaget var, sagde partiet bevidst ikke noget om på dette tidspunkt. Det ville komme i forbindelse med de forestående finanslovsforhandlinger. Nu og her gjaldt det om at få diskuteret indholdet og ikke igangsætte, som det så ofte skete i sådanne sager, endeløse og komplicerede debatter om beregningsmodeller. Det var en form for kontraktpolitik, som her blev lanceret, der ifølge partiet tænkte velfærd på en ny og mere tidssvarende måde, som var bedre i overensstemmelse med det moderne menneske, og som derfor kunne genskabe borgernes tillid til den offentlige sektor, så de ikke valgte private løsninger i stedet. Socialdemokraterne havde hermed kridtet deres del af banen op.

Valgrygterne intensiveredes i begyndelsen af august. Således sagde kulturminister Brian Mikkelsen den 7. august til den vestsjælland-

ske lokalradio SLR, at der var en vis sandsynlighed for, at der kom valg i løbet af efteråret. Det har han givetvis intet konkret vidst om, da det bestemt ikke er noget, der er til drøftelse i et regeringsudvalg, men alene bestemmes af statsministeren. Og han udtalte sig af princip aldrig om valg, men konstaterede ironisk i et interview i Jyllands-Posten den 10. august, at han nok også var den eneste, som ikke havde det. Al politisk virksomhed var efter hans mening bedst tjent med, at ingen gik og talte om valg.

På baggrund af valgrygterne var der selvfølgelig en usædvanlig stor interesse knyttet til statsminister Anders Fogh Rasmussens meldinger på Venstres sommergruppemøde den 10. august. Hans tilbagevenden fra ferien var som vanligt et studie i medie håndtering og -kontrol. Hver enkelt af de store morgenaviser havde dagen før sommergruppemødet fået deres solohistorier, som så kunne sætte dagsordenen på selve dagen.

En af de nyheder, statsministeren serverede, var, at for at afhjælpe den store mangel på arbejdskraft, som udgjorde en trussel mod fortsat vækst og velstand, ville regeringen fremlægge en plan for en markant øget indvandring af udenlandsk arbejdskraft. Det skulle ske ved at lempe på vilkårene for at få arbejds- og opholdstilladelse. Ikke just Dansk Folkepartis kop te, men partiet afviste dog ikke blankt at forhandle om spørgsmålet. I et partipolitisk perspektiv var initiativet nok også ment som en åbning over for Det Radikale Venstre og Ny Alliance. En anden nyhed var, at kræft skulle behandles som en akut sygdom, og at der skulle afsættes de nødvendige midler hertil.

En tredje var, at forhandlingsklimaet mellem ham og den konservative leder Bendt Bendtsen forud for den snarlige lancering af 2015-planen var acceptabelt. Planen skulle indeholde en vurdering af det økonomiske råderum og dermed af mulighederne for omfan-

get af de langsigtede omkostninger i forbindelse med kvalitetsreformens velfærdsinvesteringer samt ikke mindst af mulighederne for at gennemføre skattelettelser. Det sidste havde i lang tid været et stærkt ønske hos de konservative, og spørgsmålet havde gentagne gange skabt gnidninger mellem regeringspartierne. Og det kom det så sandelig også til i de næste uger.

På Venstres sommertræf i Fredericia den 11. august fortalte statsministeren de 1.200 tilhørere, at regeringen i forbindelse med kvalitetsreformen ville afsætte et betydeligt milliardbeløb til en flerårig plan for nye offentlige bygninger, som skulle sikre tidssvarende skoler, ældrebolig og daginstitutioner. Derudover fortalte han, at regeringen i løbet af kort tid ville fremlægge en plan for en yderligere sænkning af skatten på arbejde, en plan, der respekterede skattestoppet, og som havde en social profil, som var retfærdig, og som gjorde, at det i høj grad var de laveste indkomster, der blev tilgodeset.

I den efterfølgende debat mellem alle partilederne, minus Enhedslisten, men inklusive Naser Khader, kaldte Helle Thorning-Schmidt Anders Fogh Rasmussens dobbeltsatsning for et velkendt bluffnummer. Det var nemlig efter hendes vurdering ikke muligt at gennemføre så store milliardinvesteringer og gennemføre skattelettelser på en og samme tid. Bendt Bendtsen kunne notere en sejr i den årelange interne strid i regeringen om skattelettelser, hvad han da også kvitterede for, men statsministerens tilføjelse om, at skattelettelserne først og fremmest skulle komme de laveste indkomster til gode, var ikke aftalt med den konservative leder. Regeringspartierne var i et endnu ikke afsluttet forhandlingsforløb, og det vakte stærk utilfredshed hos de konservative, at statsministeren allerede nu meldte så klart ud nu. Derfor slog Bendt Bendtsen kontra og gik på tv den 12. august og erklærede utvetydigt, at også mellem- og topskatten skulle reduceres.

En ting var, at regeringspartierne internt skulle være enige, og det kunne tilsyneladende blive svært nok, men der skulle også være et flertal bag et forslag. Hertil krævedes Dansk Folkepartis tilslutning, hvis regeringen da ikke sigtede mod det selvmorderiske i at tage et valg primært på skattespørgsmålet. Det ville nemlig være at forære ikke mindst Socialdemokraterne det bedst tænkelige valgoplæg. Hvis det overhovedet havde været statsministerens plan at udskrive et lynvalg, var tidspunktet nu forpasset, i hvert fald indtil de samlede forhandlinger om 2015-planen var bragt på plads. De interne forhandlinger i regeringen fortsatte i et til tider meget spændt klima. Presseforlydender om, at de konservative undervejs truede med at forlade regeringen, må dog indtil videre forblive netop forlydender.

Forhandlingerne foregik med en viden om, at Dansk Folkeparti ikke gik ind for skattelettelser, før der var fundet penge til forbedringer af den offentlige sektor. Hvis regeringen kom med en 2015-plan, der på væsentlige områder adskilte sig fra det, partiet fandt fornuftigt, så havde regeringen ikke længere et stabilt net under sin økonomiske politik, og det var, som Kristian Thulesen Dahl sagde, ikke en fordel for en mindretalsregering. Så kunne det vist ikke siges tydeligere.

Den 21. august fremlagde regeringen sit samlede forslag til skattelettelser, kvalitetsreform og en plan for den økonomiske politik frem mod 2015. Skatten på arbejdsindtægter skulle nedsættes med 10 milliarder kroner fordelt med fem milliarder kroner til øget jobfradrag, tre milliarder kroner til at hæve grænsen for hvornår, der skulle betales mellem-skat, og to milliarder til at hæve grænsen for, hvornår der skulle betales topskat. De konservative var efter mange års intern kamp i regeringen kommet igennem med en lettelse af skatten på arbejder, herunder ikke mindst af mellem- og topskatten. Energiafgifterne skulle fremover stige i takt med løn- og pris-

udviklingen, så deres reelle værdi ikke længere blev udhulet af inflationen. Indtægterne fra de stigende energiafgifter samt ved at undlade at udbetale det overskud i Arbejdsmarkedsfonden, som under alle omstændigheder ellers skulle have været delt ud med en lettelse af arbejdsmarkedsbidraget (også benævnt bruttoskatten), samt de forventede dynamiske effekter af skattenedsættelsen skulle finansiere skattelettelsen. Derfor mente regeringen, at skatteplanen var fuldt finansieret. Statsministeren mente på den baggrund, at der ikke var tale om skattelettelser, men om en skatteomlægning, mens Bendt Bendtsen konsekvent talte om en skattelettelse. Begge var dog enige om, at der ikke var brugt penge på skattelettelser, som ellers kunne være brugt på velfærd. Flanken til Socialdemokraterne blev hermed søgt dækket.

Regeringens velfærdsudspil, kvalitetsreformen, druknede næsten i dramaet om skatteplanen. Men det var et omfattende udspil, der blev fremlagt med titlen »Bedre velfærd og større arbejdsglæde«. Godt 200 sider indeholdende otte forslag til reformer i den offentlige sektor og 180 konkrete forslag til bedre velfærd. Der afsattes 50 milliarder kroner i en kvalitetsfond, som skulle bruges på investeringer fra 2009 til 2018 i nye sygehuse og til at gennemføre en sundhedsreform som blandt andet indebar nedlæggelse af utidssvarende små sygehuse og samling af specialer på større sygehuse. Desuden skulle pengene bruges til renovering af skoler, plejeboliger og daginstitutioner. Der afsattes yderligere 10 milliarder kroner til en kvalitetspulje, som skulle bruges på de øvrige initiativer og til at sikre nogle kvalitetsstandarder, så borgerne havde klarhed over hvilke rettigheder, de havde i den offentlige sektor. Endelig byggede kvalitetsreformen på otte reformer, der blandt andet handlede om at sætte brugeren i centrum, at gøre de offentlige arbejdspladser mere attraktive, at sikre mere efteruddannelse og opkvalificering af ledere samt foretage en afbureaukratisering.

Regeringen fremlagde også 2015-planen. I den opstillede regeringen de økonomiske mål frem til 2015, hvor det væsentligste var, at skattestoppet skulle fastholdes i hele perioden, og at det offentlige forbrug skulle stige med samme takt som den samlede samfundsøkonomi, hverken mere eller mindre. Nu havde også regeringen kridtet sin banehalvdel op. Det næste var at søge et flertal for dens forslag.

Socialdemokraterne mente helt i tråd med deres hidtidige strategi, at det nu var klart demonstreret, at regeringen hellere ville bruge penge på skattelettelser frem for på investeringer i velfærd, at skatteplanen havde en social skæv slagside, og at regeringen ikke ville et serviceløft i den offentlige sektor i de kommende år, fordi det offentlige forbrug ikke måtte stige mere end den samlede samfundsøkonomi. Det var ikke her, regeringen skulle finde flertallet. Både Det Radikale Venstre og Ny Alliance var forsigtigt positive, men det kunne højst have en taktisk effekt i forhold til at isolere Socialdemokraterne, hvis de to partier eventuelt tilsluttede sig dele af regeringens forslag, for de kunne ikke skaffe regeringen flertallet. Det kunne kun Dansk Folkeparti. Her var man endog meget kritisk over for skattepakken, men afviste trods alt ikke at gå i realitetsforhandlinger med regeringen.

Statsministeren indkaldte partierne til forhandling den 24. august med den lidt usædvanlige tilføjelse, at en aftale skulle være på plads senest den 3. september. Statsministerens begrundelse for hastværket var, at det var teknisk nødvendigt af hensyn til udskrivning af skattekortene for 2008. Andre fandt, at det nok snarere var for at holde muligheden for en valgudskrivelse åben. Som meningsmålingerne så ud på dette tidspunkt, kunne Dansk Folkeparti nemlig risikere at miste den unikke magtposition, det havde, og derfor kunne ledelsen trods alt have en interesse i at indgå et skatteforlig med regeringen.

Det pres ville statsministeren fastholde med den stramme tidsplan.

Efter første forhandlingsrunde med partierne enkeltvis var der kun Det Radikale Venstre, Ny Alliance og selvfølgelig Dansk Folkeparti tilbage ved bordet, men det tog kun yderligere en runde, før normalsituationen var genoprettet med forhandlinger alene mellem regeringen og Dansk Folkeparti. Den 3. september indgik de forlig, et forlig af dens slags hvor de to hovedmodstandere Det konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti begge kunne hævde, at de var kommet igennem med deres politik.

Der skulle gennemføres lettelser i bunden ved at jobfradraget og personfradraget blev forhøjet. Grænsen for mellemskat forhøjedes i 2009, så grænsen for top- og mellemskat ville blive den samme samtidig med, at der indførtes et loft over antallet af top- og mellemskatteydere på 2007 niveauet. Energiavgifterne skulle fra 2008 stige med prisudviklingen, bruttoskatten blev fastfrosset på 8 procent, og Arbejdsmarkedsfonden blev nedlagt. Endelig blev alle overførselsindkomster forhøjet i 2008.

Den partipolitiske kerne i forliget var, at de konservative måtte opgive en nedsættelse af topskatten nu og her. Dette samt lettelser i bunden var indrømmelsen til Dansk Folkeparti. Til gengæld fik de konservative igen, at antallet af top- og mellemskatteydere ikke måtte stige i de kommende år. Skete det, skulle grænsen for topskat sættes op i 2010, hvilket var ensbetydende med, at Dansk Folkeparti havde accepteret en nedsættelse af topskatten. Alt i alt var det forhold, at der i det hele taget blev vedtaget skattelettelser på arbejdsindkomster i valgperioden. en sejr for Det Konservative Folkeparti. Ny Alliance signalerede sit politiske ståsted ved at erklære, at det ville stemme for pakken, mens Det Radikale Venstre ville undlade at stemme.

Skatteforhandlingerne endte altså ikke med udskrivelsen af valg. Flere politiske kommentatorer vurderede, at den lille ministerrokade, statsminister Anders Fogh Rasmussen gennemførte den 14. september, tydede på, at der ikke blev udskrevet valg i løbet af efteråret. De hæftede sig ved, at statsministeren begrundede rokaden med, at den sigtede på at sætte to nye ministre ind på to punkter, hvor der i efteråret ville blive vigtige forhandlinger, nemlig en kvalitetsreformen og en ambitiøs energiplan. Endnu en gang skulle det vise sig, at det at spå om udskrivelse af valg i utide er en risikabel branche.

Det nys indmeldte venstremedlem Karen Jespersen blev socialminister i stedet for Eva Kjer Hansen, som i stedet afløste Hans Christian Schmidt som fødevareminister. De konservatives skatteordfører Jakob Axel Nielsen blev transport- og energiminister i stedet for Flemming Hansen, som i øvrigt havde været den længst siddende minister nogensinde på trafikområdet. Han havde tidligere bebudet, at han ikke genopstillede ved næste valg.

Næste sag på dagsordenen var finansloven for 2008, men da regeringen fremlagde sit forslag den 28. august, midt under skattetumlen, påkaldte det sig forbløffende lidt opmærksomhed. Det nærmest druknede i de milliardbeløb, der flagrede rundt i offentligheden efter de mange planer, reformer og pakker der var afskudt af regeringen og oppositionen. Forslaget opererede med udgifter på knap 579 milliarder kroner og indtægter på godt 639 milliarder kroner, altså et overskud på 60 milliarder kroner. Kun en brøkdel af det samlede budget var til forhandling, nemlig omkring 11 milliarder kroner til nye initiativer, og af dem var en stor del allerede brugt til at opfylde tidligere indgåede aftaler med kommuner og regioner og trepartsaftalen med fagbevægelsen. Automatpiloten var slået til i partiernes og organisationernes reaktioner, så dem skal der ikke bruges plads på her.

Ny Alliance fremlagde den 30. august sit samlede partiprogram. Det skete på baggrund af markant vigende tilslutning i meningsmålingerne og en langt fra overbevisende præstation af Naser Khader under partilederdebatten på Venstres sommertræf. Det var dog opmuntrende for partiet, at Venstres medlem af Folketinget Inge-Lene Ebdrup den 11. august skiftede over til Ny Alliance. Det samme gjorde Centrum-Demokraternes formand Bjarne Møgelhøj.

Ny Alliance gjorde en del ud af at betone, at partiet var et nyt og moderne parti, der ikke var bundet af forrige århundredes ideologier. Det lod sig derfor heller ikke gøre at placere indholdet i det omkring 200 sider store dokument entydigt på hverken den ene eller anden side i Folketinget. Helt overordnet ønskede partiet et opgør med blokpolitikken og med Dansk Folkepartis dominerende rolle.

Nogle af de væsentligste punkter i programmet var ønsket om en grundlæggende skatte-reform, der erstattede det progressive skattesystems bund-, mellem- og topskatten med en flad skat på 40 procent for alle, om at efterlønsbidraget blev gjort indkomstafhængigt, om et grundlæggende skattefinansieret sundhedsvæsen, men med en ny fordeling af hvad der skulle være gratis, og hvad der skulle betales kontant for, om en hurtig folkeafstemning om en ny EU-traktat og om afskaffelse af de danske forbehold, om 1 procent af bruttonationalindkomsten til udviklingsbistand, om gratis mad i institutionerne for alle børn mellem 0 og 16 år, om lavere moms på frugt og grønt, om at 40 procent af energiforbruget skulle komme fra vedvarende energi inden 2025, om nedlæggelse af alle asylcentre på nær ét, om at asylansøgerne skulle ud i samfundet at bo og i uddannelse eller job, om opretholdelse af 24-årsreglen for familiesammenføring og om mere undervisning i demokrati i folkeskolen.

Det var regeringens plan, at kvalitetsrefor-

men skulle forhandles på plads inden de afsluttende forhandlinger om finansloven. Det betød, at begge dele skulle være på plads i begyndelsen af november. Ved Folketingets åbning den første tirsdag i oktober var der massive demonstrationer landet over af offentligt ansatte for bedre arbejdsvilkår og markant højere løn. Forhandlingerne om regeringens udspil gik endog meget trevent. Dansk Folkeparti og Socialdemokraterne tilkendegav begge, at der skulle afsættes flere midler til de offentligt ansatte, og det var ikke udelukket, at de i fællesskab kunne presse regeringen under forhandlingerne om kvalitetsreformen.

På den baggrund valgte statsminister Anders Fogh Rasmussen den 24. oktober kl. 13.00 fra Folketingets talerstol at udskrive valg til afholdelse den 13. november. For en gangs skyld var der politisk substans i udskrivelsen af et valg i utide og ikke, som det ellers så ofte havde været tilfældet, med en begrundelse, der hvilede på en gusten kalkule baseret på gunstige meningsmålinger. Statsministerens begrundelse var nemlig, at det ikke var muligt at føre seriøse forhandlinger med partierne, fordi de alle tilrettelagde deres taktik med henblik på et forventet snarligt valg. Derfor kunne man lige så godt få rensset luften. Det har givetvis også spillet ind, at der i begyndelsen af 2009 skulle være overenskomstforhandlinger med de offentligt ansatte, og her ville det givetvis være meget vanskeligt at imødekomme de meget store krav og forventninger til massive lønstigninger, der var oparbejdet. Desuden skulle den forventede vælgergevinst dels af skattesænkningen, dels af velfærdsplanerne høstes nu. Og endelig kan nævnes, at et valg nu kunne få afklaret rækkevidden af vælgeropbruddet, og hvor Ny Alliance agtede at placere sig, og hvilken betydning det ville få i forhold til flertalsdannelsen, om overhovedet nogen, når vælgerne havde sat deres forpligtende kryds.

Valget var det første, der blev afholdt med

den som følge af strukturreformens gennemførelse ændrede valgkredsinddeling, hvor de hidtidige 17 amts- og storkredse var erstattet af 10 nye storkredse og de 103 opstillingskredse erstattet af 92, samt at den hidtidige metode til fordeling af kredsmandaterne (den modificerede Sainte-Laguës metode med anvendelse af divisorerne 1,4-3-5-7 osv.) var afløst af d'Hondts metode med anvendelse af divisorerne 1-2-3-4 osv. Ændringerne var bevidst konstruerede til at være neutrale med hensyn til mandatfordelingen, men forventedes at gavne de i forvejen kendte politikere. Ni partier opstillede til valget, det laveste antal siden 1973. De opstillede tilsammen 808 kandidater, heraf 260 kvinder. Af dem blev 66 valgt, hvilket gav en uændret kvindeandel i Folketinget på 37,3 procent.

Hovedtemaerne i valgkampen blev skattelettelser versus øget velfærd, de offentligt ansattes løn- og arbejdsvilkår, energi- og miljøpolitik, udlændingepolitikken, herunder ikke mindst behandlingen af asylansøgere og deres børn, samt selvfølgelig og mest vigtigt: Hvem skulle have regeringsmagten, rød eller blå blok, som medierne atter forenklede valgkampen til. Det siden 2001 fasttømrede samarbejde mellem regeringen og Dansk Folkeparti skulle efter oppositionens – og i øvrigt også nogle af regeringspartierne egne medlemmers – mening brydes. Det var det centrale.

Det blev dog vanskeliggjort af, at det ikke var et samlet alternativ med et aftalt fælles valgprogram, der stod over for regeringen. Det Radikale Venstres strategiske dilemma bestod stadigvæk ved valgkampens begyndelse, men efterhånden, som den skred frem, blev tilnærmelsen til Socialdemokraterne tydeligere. Eksempelvis erklærede den radikale ledelse – med en utilfreds brummen fra baglandet – at de radikale ikke ville kræve 24-års-reglen og tilknytningskravet for familiesammenføring ophævet som en betingelse for at indtræde i en socialdemokratisk ledet

regering. Heller ikke Socialistisk Folkeparti ville af den grund – eller af andre grunde for den sags skyld – lægge hindringer i vejen for en socialdemokratisk regering, som de for øvrigt meget gerne selv deltog i. Og en uge før valget erklærede Marianne Vestager utvetydigt, at de radikale ville pege på Helle Thorning-Schmidt som statsminister, også denne gang med brummen i baglandet. Socialdemokraterne havde imødekommet de radikale ved blandt andet at varsle en opsigelse af folkeskoleforliget med regeringen og Dansk Folkeparti og dermed givet indrømmelser på en af de radikales mærkesager.

De løbende meningsmålinger viste helt frem til valgdagen et tæt løb mellem de to blokke. Ny Alliance kunne blive udslagsgivende, men det havde meget svært ved entydigt at pege på dets statsministerkandidat. Partiet prøvede længe at undslippe det klare valg ved at erklære, at det ville pege på Anders Fogh Rasmussen som kongelig undersøger, men presset fortsatte. Først til allersidst, da meningsmålinger viste en hastigt nedadgående tendens, pegede partiet på Anders Fogh Rasmussen som partiets primære statsministerkandidat. I det hele taget fremstod Ny Alliance med dets mange nye og landspolitisk utrænede kandidater og en famlende ledelse under valgkampen usikkert, ukonkret og tøvende i de politiske debatter med de garvede politikere.

Den 13. november afgav 86,6 procent af de 4.022.920 stemmeberettigede vælgere deres stemme mod 84,5 procent ved 2005-valget. Trods det opbrud i vælgerkorpset, der havde tegnet sig i meningsmålingerne lige efter Ny Alliances dannelse, viste valgresultatet kun moderate udsving med en nettovandring på 13 procent og en bruttovandring på knap 25 procent. Vælgernes bevægelser hen over midten var også begrænset.

Valgets store taber var Det Radikale Venstre, som tabte 8 mandater, altså hele den frem-

gang, partiet havde opnået ved valget i 2005. Partisplittelsen, usikkerheden om den overordnede parlamentariske strategi, lederskiftet og standpunktskiftet i udlændingepolitikken under selve valgkampen kan være sandsynlige forklaringer. Socialdemokratiet fik en meget beskedent tilbagegang, men altså endnu en tilbagegang, som betød, at partiet opnåede dets dårligste valgresultat siden 1906. Trods dette var det den almindelige opfattelse i det ellers så regeringsvante parti såvel som i offentligheden, at formand Helle Thorning-Schmidt havde ført en god valgkamp og havde formået at matche Anders Fogh Rasmussen i deres to duelmøder. Noget formandsopgør var derfor ikke umiddelbart i sigte trods nederlaget.

Valget var nærmest en katastrofe for Kristen-demokraterne. Med kun 0,9 procent af stemmerne – en halvering af resultatet i 2005 – var der langt til at komme over spærregrensen på de to procent, og forhåbningen om, at Tove Videbæk kunne erobre et kredsmandat i Vestjylland, blev ikke indfriet. Den fortsatte interne uenighed i partiet gjorde det vanskeligt at se, hvordan det skulle kunne lykkes endnu en gang at vende tilbage til Folketinget.

Oppositionens store vinder var Socialistisk Folkeparti med en fordobling af mandattallet. Det var Villy Søvndals første valgkamp som partileder, og hans friske og mindre dogmatiske stil samt det forhold, at partiet fremstod som et klarere venstreorienteret parti og mere markant forsvarer af velfærdsstaten end Socialdemokratiet, kan forklare fremgangen. Og partiet var ikke hæmmet af at stile efter statsministerposten. Den stærke fokusering herpå fra Socialdemokraternes side kunne efterhånden godt se ud til at være mere til skade end gavn for dem.

Af regeringspartierne kunne Det Konservative Folkeparti efter gevinsten under Skatteforhandlingerne fastholde mandattallet, mens

Venstre igen måtte notere en tilbagegang, denne gang på seks mandater. Ledelsen af regeringen sled på partiet. Det sled til gengæld ikke på Dansk Folkeparti at være regeringens faste støtteparti. Det fik en gevinst på et mandat og befæstede positionen som Folketingets tredjestørste parti samtidig med, at det fik bekræftet dets generelle politiske linje og specifikt, at der stadig var opbakning fra 14 procent af vælgerne til en fastholdelse af en meget stram udlændingepolitik.

Det kan diskuteres, om Ny Alliance vandt eller tabte. Det, at partiet efter kun et halvt års eksistens overhovedet blev indvalgt, var klart en sejr. Ses der bort fra Dansk Folkeparti, som var et udbryderparti fra Fremskridtspartiet, og Enhedslisten, som var en sammenlutning af allerede eksisterende små venstreorienterede partier, er det kun sket en gang siden 1973, at et nydannet parti er blevet indvalgt, nemlig i 1987, hvor Fælleskurs opnåede repræsentation for en kort stund. Det kan altså lade sig gøre. Når der alligevel kan sættes spørgsmål ved, om det var en sejr, er det fordi partiet i løbet af valgkampens sidste del ifølge meningsmålingerne tabte en stor del af de potentielle vælgere, det ellers stod til at få. Ny Alliance hentede stemmer fra alle partier, men flest fra Det Radikale Venstre, Venstre og Det Konservative Folkeparti, men det var til gengæld også til de to sidstnævnte, at det havde tabt flest i de sidste dage af valgkampen.

Spørgsmålet om regeringsmagten blev afgjort med den snævrere tænkelige margin. Regeringen kunne med støtte fra Dansk Folkeparti og det ene af de to færøske medlemmer, som tilsluttede sig Venstres gruppe, lige akkurat mønstre de magiske 90 mandater. Der var med andre ord ikke plads til, at blot et enkelt medlem af de regeringsbærende partiers folketingsgrupper forlod partiet eller blev ekskluderet. Dette var faktisk sket nogle gange i de foregående to valgperioder, hvor især Dansk Folkeparti havde benyttet sig af

eksklusionsmuligheden. Nu måtte man forvente, at der blev lidt højere til loftet og lidt længere hen til døren i de tre partiers grupperum på Christiansborg, hvor de konservative i øvrigt måtte opleve den tort at skulle afgive det grupperum, de havde haft siden 1984, til Socialistisk Folkeparti.

Hvis Ny Alliance valgte at støtte regeringen, var flertallet mere komfortabelt, men det forudsatte, at Dansk Folkeparti var indstillet på at give plads til Ny Alliance og at imødekomme partiet på for eksempel udlændingepolitikken og skattepolitikken, og det var Dansk Folkeparti bestemt ikke til sinds at gøre. Det ville ikke frivilligt afgive dets mangeårige centrale position som regeringens eneste støtteparti.

Regeringen var ikke trådt tilbage ved valgets udskrivelse, og der var ikke konstateret et flertal imod regeringen efter valget. Partierne fra Venstre og Det Konservative Folkeparti indledte derfor straks forhandlinger om et nyt regeringsgrundlag. Anders Fogh Rasmussen erklærede, at han havde draget den lære af valget, at regeringen i højere grad end hidtil seriøst skulle søge at skabe brede flertal bag regeringens politik. Der afholdtes derfor også orienterende møder med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Ny Alliance om regeringsgrundlaget.

Det blev præsenteret for offentligheden den 22. november. Det signalerede en øget orientering mod midten på flere væsentlige politikområder. Der skulle nedsættes en skattekommission, som skulle komme med forslag til en skattereform, der inden for skattestoppet skulle nedsætte skatten på arbejde, de fire danske EU-forbehold skulle sættes til folkeafstemning, en jobplan, der skulle gøre det lettere at tiltrække udenlandsk arbejdskraft, ulandbistanden skulle hæves, en klimaplan, som sigtede mod, at mindst 30 procent af det samlede energiforbrug i 2025 skulle komme

fra vedvarende energi, for nu blot at nævne nogle af punkterne i grundlaget. Forhandlingerne om finansloven og kvalitetsreformen blev udskudt til efter nytår. Med hensyn til udlændinge- og asylpolitikken havde regeringen forlig med Dansk Folkeparti, og det stod fast på, at ændringer i disse forlig alene skulle forhandles mellem forligspartierne og ikke andre. Det accepterede regeringen.

Den 23. november udnævntes regeringen Fogh Rasmussen III. Der var kun foretaget beskedne ændringer i ministerlisten. Mest iøjnefaldende var udnævnelsen af Birthe Rønn Hornbech til minister for flygtninge, indvandrere og integration samt kirkeminister. Det tolkedes som en åbning over for andre partier end Dansk Folkeparti, som da også omgående oprustede på området ved at udnævne Peter Skaarup til udlændinge- og integrationsordfører. Lars Løkke Rasmussen blev finansminister og cementerede dermed sin position i Venstre som kronprins. Thor Pedersen valgtes senere til formand for Folketinget uden sværdslag. Miljøministeriet blev opdelt, så Troels Lund Poulsen blev miljøminister, mens Connie Hedegaard blev klima- og energiminister. Karen Jespersen skiftede titel fra socialminister til intet mindre end velfærdsminister, Carina Christensen skifte til transportminister og Jakob Axel Nielsen til minister for sundhed og forebyggelse.

Den 5. december skete så det, som ikke måtte ske for regeringen: Den mistede sit flertal. Det konservative folketingsmedlem Pia Christmas-Møller trådte ud af den konservative folketingsgruppe og blev løsgænger. Hun havde en kort overgang fra 1998 til 1999 under de konservatives borgerkrig været politisk leder af partiet og siden beklædt adskillige tillidsposter. Hun var efter valget hverken blevet valgt til gruppeledelsen eller genvalgt som politisk ordfører endsige fået en ministerpost, og hun var i øvrigt stærkt utilfreds med den debatkultur, der var internt i partiet.

Hun havde derfor mistet respekten for og tilhiden til partiets ledelse. Det drog hun nu konsekvensen af.

Hun erklærede, at hun forsat ville støtte regeringen, så dens liv var ikke umiddelbart i fare, men hun gjorde også den tilføjelse, at hun ikke var blind for, at hendes stemme kunne blive afgørende på for eksempel asylområdet, og at hun i øvrigt ville bruge sit mandat aktivt og konstruktivt. Der var hermed lagt et øget pres på regeringen for at finde brede løsninger og ikke fortsat alene basere sig på Dansk Folkeparti. En anden konsekvens af hendes status som løsgænger var, at Ny Alliance hermed ganske hurtigt og uventet fik den centrale position mellem de to blokke, som faktisk havde været et af rationalerne bag partiets dannelse, og som valget altså ikke umiddelbart havde givet det.

Med denne udvikling blev det siden 2001 faste parlamentariske samarbejdsmonster udfordret. Med udsigten til en eventuel tilbagevenden til 1970'ernes og 1980'ernes mindretalsparlamentarisme tog politikerne på juleferie. Måske skulle statsministeren bruge noget af ferien til at revidere drejebogen.

Regeringen Fogh Rasmussen III
(Venstre og Det Konservative Folkeparti)
Udnævnt den 23. november 2007

Statsminister: Anders Fogh Rasmussen (V)
Økonomi- og erhvervsminister: Bendt Bendtsen (KF)
Udenrigsminister: Per Stig Møller (KF)
Finansminister: Lars Løkke Rasmussen (V)
Beskæftigelsesminister: Claus Hjort Frederiksen (V)
Justitsminister: Lene Espersen (KF)
Kulturminister: Brian Mikkelsen (KF)
Skatteminister: Kristian Jensen (V)
Undervisningsminister og minister for nordisk samarbejde: Bertel Haarder (V)
Velfærdsminister og minister for ligestilling: Karen Jespersen (V)

Minister for videnskab, teknologi og udvikling: Helge Sander (V)
 Minister for udviklingsbistand: Ulla Tørnæs (V)
 Forsvarsminister: Søren Gade (V)
 Fødevareminister: Eva Kjer Hansen (V)
 Klima- og energiminister: Connie Hedegaard (KF)

Transportminister: Carina Christensen (KF)
 Minister for sundhed og forebyggelse: Jakob Axel Nielsen (KF)
 Minister for flygtninge, indvandrere og integration og kirkeminister: Birthe Rønn Hornbech (V)
 Miljøminister: Troels Lund Poulsen (V)

*Folketingsvalg 1994-2007.
 Partiernes relative stemmefordeling. Mandattal i parentes*

	1994	1998	2001	2005	2007
SD	34,6 (62)	35,9 (63)	29,1 (52)	25,8 (47)	25,5 (45)
RV	4,6 (8)	3,9 (7)	5,2 (9)	9,2 (17)	5,1 (9)
KF	15,0 (27)	8,9 (16)	9,1 (16)	10,3 (18)	10,4 (18)
CD	2,8 (4)	4,3 (8)	1,8 (0)	1,0 (0)	–
SF	7,3 (13)	7,6 (13)	6,4 (12)	6,0 (11)	13,0 (23)
DF	–	7,4 (13)	12,0 (22)	13,3 (24)	13,9 (25)
KRF, KD	1,9 (0)	2,5 (4)	2,3 (4)	1,7 (0)	0,9 (0)
V	23,3 (42)	24,0 (42)	31,2 (56)	29,0 (52)	26,2 (46)
FRP	6,4 (12)	2,4 (4)	0,5 (0)	–	–
EL	3,1 (6)	2,7 (5)	2,4 (4)	3,4 (6)	2,2 (4)
NA	–	–	–	–	2,8 (5)
Demokratisk Fornyelse	–	0,3 (0)	–	–	–
Minoritetspartiet	–	–	–	0,3 (0)	–
Uden for partierne	1,0 (1)	0,1 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)
Stemmeprocent	84,3	85,9	87,1	84,5	86,6
Antal vælgere (1.000)	3.989	3.993	3.999	4.004	4.023

Kilde: Den officielle valgstatistik fra Danmarks Statistik.

Abstracts

Det differentierede Europa. En revolution af integrationsprocessen?

Rebecca Adler-Nissen, Ph.d.-stipendiat,
Institut for Statskundskab, Københavns Uni-
versitet, ran@ifs.ku.dk

The Differentiated Europe. A Revolution of the European Integration Process?

Will more differentiation in the form of national opt-outs and enhanced cooperation constitute a negation of European cooperation, as we know it today? Could an extremely differentiated European Union survive at all? The answers to these questions depend on which type of differentiation the EU is heading towards. So far, more differentiation has essentially led to *more* rather than *less* integration. There are, however, good reasons to examine the unintended consequences of a more flexible Europe, not least in relation to the democratic challenges facing the European integration process.

Euroskepsis i Danmark – det handler om suverænitet

Catharina Sørensen, ph.d., forsker,
Dansk Institut for Internationale Studier

European Scepticism in Denmark – its all about sovereignty

Today, a majority of parties in the Danish Parliament proposes the soon abolition of one or more of the Danish opt-outs from the European Union. As lifting the opt-outs requires a referendum, the debaters seem to assume that the Danes are in fact willing to give up the opt-outs. This article investigates whether it is reasonable to expect that Danish EU attitudes have developed in a way that makes an abolition of the opt-outs plausible today. It addresses the question through a study of Danish euroscepticism over time as well as in relation to the four opt-outs. Euroscepticism in Denmark is generally decreasing in a number of areas; however, continued support for the opt-outs is likely to the extent that debates are framed around the issue of national sovereignty. The article concludes with a discussion of contemporary euroscepticism in the European Union as a whole.

Folkeafstemninger, vælgeradfærd og EU-forbehold

Rasmus Leander Nielsen, Ph.d.-studerende,
Institut for Statskundskab, Syddansk Uni-
versitet
Derek Beach, lektor, Institut for Statskund-
skab, Aarhus Universitet